

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 147/04-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. decembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Eduarda Bárányu a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť J. J., bytom K., a A. J., bytom K., zastúpenej opatrovníkom J. J., bytom K., právne zastúpených advokátom JUDr. A. F., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 575/98, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. J. a A. J. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 575/98 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 575/98 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

3. J. J. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. A. J. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Košice I j e p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia J. J. a A. J. na účet advokáta JUDr. A. F., Advokátska kancelária, K., vo výške 9 340 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsať slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Sťažnosti J. J. a A. J. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. februára 2004 doručená sťažnosť J. J., bytom K. (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“), a A. J., bytom K. (ďalej aj „sťažovateľka v 2. rade“), zastúpenej opatrovníkom J. J., bytom K., na základe rozsudku Okresného súdu Košice I č. k. Nc 303/97-28 z 21. apríla 1998 (ďalej aj „sťažovatelia“), právne zastúpených advokátom JUDr. A. F., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 575/98 o zrušenie práva užívania bytu a rodinného domu.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti uviedli, že sú účastníkmi konania, ktoré je vedené na okresnom súde pod sp. zn. 16 C 575/98. Okresný súd v odpovedi na sťažnosť sťažovateľov zo 4. novembra 2003 uviedol, že prvostupňový súd vo veci koná a vytýčil pojednávanie na 15. január 2004. Táto odpoveď okresného súdu bola podľa názoru sťažovateľov iba účelová, pretože po nej prvostupňový súd „*upovedomením z 30. 12. 2003 vo veci prestal konať*“. Konanie okresného súdu je v rozpore s právom sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Podľa ich názoru okresný súd vo veci robí prietahy, aby nemusel rozhodnúť vo veci. Svojím nekonaním okresný súd spôsobuje sťažovateľom škodu, keďže sťažovateľ v 1. rade musí bývať v domove dôchodcov, za čo musí platiť, a sťažovateľka v 2. rade nemá žiadnu podporu pri bývaní a znáša všetky náklady. Sťažovatelia neprispeli svojim postupom k neprimeranej dĺžke konania. Doba, ktorá prešla od podania návrhu až dosiaľ, bez toho, aby odporca konal vo veci, je neospravedlňiteľná a nezdôvodniteľná.

Porušenie základných práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vidia sťažovatelia v tom, že konanie do dnešného dňa nie je právoplatne skončené.

Sťažovatelia považujú za primerané, aby im v tejto veci bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk. Domnievajú sa, že doba, ktorá uplynula od podania návrhu až dosiaľ, je neprimerane dlhá a ničím neospravedlňiteľná. Počas tejto doby žijú sťažovatelia v stave právnej neistoty.

Sťažovatelia v sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Práva sťažovateľov na prejednanie veci bez zbytočných prietáhov zakotvené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zakotvené v čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 6 bolo postupom Okresného súdu Košice I sp. zn. 16 C 575/1998 zo dňa 30. 12. 2003 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd Košice I konal vo veci vedenej na Okresnom súde Košice I sp. zn. 16 C 575/98 bez prietáhov.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľom finančné zadosťučinenie vo výške 100 000,- Sk.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľom všetky trovy tohto konania.“

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril predseda okresného súdu podaním z 25. októbra 2004. V tomto podaní uvádza, že v roku 2004 došlo k strate predmetného súdneho spisu. Okresný súd 6. augusta 2004 začal s rekonštrukciou spisu. Požiadal účastníkov a ich právnych zástupcov, aby predložili rovnopisy podaní, o ktorých majú vedomosť, že boli predložené v tomto konaní okresnému súdu. Ani takto zrekonštruovaný spis nie je kompletný. Z uvedeného dôvodu sa predseda okresného súdu nevie vyjadriť k postupu súdu a účastníkov v konaní a nevie jednoznačne uviesť, či došlo v konaní k nejakým priet'ahom, ak áno, z akého dôvodu a kto je za ne zodpovedný.

Predseda okresného súdu v podaní z 18. novembra 2004 uviedol v súlade s ustanovením § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), že netrvá na ústnom pojednávaní a súhlasí s upustením od neho.

Právny zástupca sťažovateľov podaním z 18. novembra 2004 uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní.

Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 147/04-12 z 5. mája 2004 bola sťažnosť prijatá na ďalšie konanie.

II.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru pokiaľ ide o „právo na prerokovanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 28/01).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na priet'ahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o prvé kritérium zložitost' veci, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci, pričom na základe týchto hľadísk predmetné konanie žalobcu v 1. rade J. J. a žalobkyne v 2. rade A. J. proti žalovanému J. J. o vypratanie nehnuteľnosti nemožno hodnotiť ako konanie po skutkovej alebo právnej stránke zložitú.

Pri kritériu správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobovaniu priet'ahov zo strany sťažovateľov takými skutočnosťami, ako je neospravedlnená neúčast' na pojednávaniach.

Pokiaľ ide o tretie kritérium, a to postup okresného súdu, je potrebné uviesť, že ústavný súd sa zaoberal nielen tvrdeniami sťažovateľov, resp. ich právneho zástupcu, ale aj celkovým priebehom predmetného konania.

Ústavný súd vychádzal z rekonštruovaného spisu sp. zn. 16 C 575/98, ktorý predložil okresný súd a jeho prípadná nekompletnosť ide na vrub tohto súdu.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. 16 C 575/98 ústavný súd zistil, že boli vykonané tieto úkony:

Dňa 4. júna 1998 bol podaný návrh na začatie konania.

Dňa 22. apríla 1999 boli žalobcovia vyzvaní na opravu petitu návrhu na začatie konania.

Dňa 4. mája 1999 došlo okresnému súdu doplnenie návrhu na začatie konania.

Dňa 6. mája 1999 došlo okresnému súdu podanie opatrovníka žalobkyne v 2. rade.

Dňa 31. mája 1999 okresný súd rozhodol o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku.

Dňa 14. januára 2000 právny zástupca žalobcu v 1. rade urgoval pokračovanie v konaní.

Dňa 24. marca 2000 právny zástupca žalobcu v 1. rade urgoval pokračovanie v konaní.

Dňa 4. mája 2000 právny zástupca žalobcu v 1. rade urgoval pokračovanie v konaní.

Dňa 14. júna 2000 právny zástupca žalobcu v 1. rade predložil súdu výpis z katastra nehnuteľností.

Dňa 22. júna 2000 bolo pojednávanie (zápisnica sa v spise nenachádza).

Dňa 7. decembra 2000 bolo pojednávanie (zápisnica sa v spise nenachádza).

Dňa 7. decembra 2000 bol vydaný rozsudok okresného súdu o vypratání nehnuteľnosti.

Dňa 12. decembra 2000 právny zástupca žalobcu v 1. rade vyčíslil trovy právneho zastúpenia.

Dňa 24. januára 2001 žalobca v 1. rade podal odvolanie.

Dňa 4. septembra 2001 vydal Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozhodnutie, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Dňa 19. novembra 2001 bol spis vrátený okresnému súdu.

Dňa 17. mája 2002 bolo pojednávanie (účastníci boli prítomní).

Dňa 12. septembra 2002 bolo pojednávanie (zápisnica sa v spise nenachádza).

Dňa 5. decembra 2002 bolo pojednávanie (zápisnica sa v spise nenachádza).

Dňa 5. decembra 2002 okresný súd vydal rozhodnutie o prerušení konania do právoplatného skončenia konania sp. zn. 21 P 208/2002 o navrátenie spôsobilosti na právne úkony žalobkyni v 2. rade.

Dňa 12. mája 2003 podala odvolanie žalobkyňa v 2. rade.

Dňa 30. júna 2003 vydal krajský súd rozhodnutie sp. zn. 11 Co 131/03 o zrušení rozhodnutia o prerušení konania a vrátení veci prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Dňa 27. júla 2003 bol spis vrátený z krajského súdu.

Dňa 20. októbra 2003 bola podaná sťažnosť žalobcov na prieťahy v konaní.

Dňa 4. novembra 2003 sa predsedníčka senátu vyjadrila k sťažnosti žalobcov.

Dňa 5. januára 2004 bola podaná sťažnosť žalobcov na prieťahy v konaní.

Dňa 15. januára 2004 sa malo konať pojednávanie, ktoré bolo zrušené.

Dňa 4. mája 2004 bol ústavný súd vyzvaný, aby uviedol, či bol ústavnému súdu postúpený spis sp. zn. 16 C 575/98 a či sa predmetný spis okresného súdu nachádza na ústavnom súde, a ak áno, odkedy.

Dňa 6. mája 2004 bol v spise urobený úradný záznam, v ktorom sa uvádza, že pracovníčka ústavného súdu telefonicky oznámila, že im spis predložený nebol.

Dňa 24. mája 2004 bol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vyzvaný, aby uviedol, či mu bol postúpený spis sp. zn. 16 C 575/98 a či sa predmetný spis okresného súdu nachádza na najvyššom súde, a ak áno, odkedy.

Dňa 3. júna 2004 došlo z najvyššieho súdu oznámenie, že predmetný spis sa na najvyššom súde nenachádza.

Dňa 6. augusta 2004 bola spísaná zápisnica o rekonštrukcii spisu sp. zn. 16 C 575/98. V zápisnici sa uvádzajú doteraz vykonané úkony.

Dňa 13. augusta 2004 boli účastníci vyzvaní na predloženie odpisov zápisníc a rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu za účelom rekonštrukcie spisu.

Ústavný súd vychádzajúc zo svojej stabilizovanej judikatúry dospel k záveru, že stav konania v danej právnej veci je taký, že sťažovatelia oprávnenne trpia pocitom nielen právnej, ale aj faktickej neistoty, zvýšenej aj negatívnym pocitom, že okresný súd namiesto toho, aby v ich veci konal, stratil spis a musel ho rekonštruovať za pomoci účastníkov konania (IV. ÚS 82/04).

Ústavný súd teda zistil, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na konanie bez zbytočných prieťahov garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu, že obdobie od 4. júna 1998 (návrh na začatie konania) do 22. apríla 1999 (výzva na opravu petitu návrhu na začatie konania) hodnotí ako prieťahy v konaní v trvaní 9 mesiacov. Obdobie od 31. mája 1999 (rozhodnutie o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku) do 22. júna 2000 (pojednávanie) hodnotí ústavný súd ako prieťahy v konaní v trvaní 12 mesiacov. Obdobie od 27. júla 2003 (spis sa vrátil okresnému súdu z krajského súdu) do 16. februára 2004 (podaná ústavná sťažnosť na prieťahy v konaní) hodnotí ústavný súd ako prieťahy v konaní v trvaní 7 mesiacov. Celkove prieťahy v konaní sú v trvaní 28 mesiacov.

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže k porušeniu základného práva došlo nekonaním okresného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 16 C 575/98, ústavný súd mu prikázal konať.

Sťažovatelia si uplatnili primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk. Svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia odôvodnili tak, že nekonaním okresného súdu sú v stave právnej neistoty.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľov a vyslovil porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a základného práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 16 C 575/98 a prikázal okresnému súdu, ktorý ich právo porušil, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov. Dovršením opatrení smerujúcich zo strany ústavného súdu k odstráneniu stavu právnej neistoty bolo i priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške po 20 000 Sk každému zo sťažovateľov ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Ústavný súd vzal do úvahy predmet sporu, jeho zložitosť a dĺžku jeho trvania. Výšku zadosťučinenia stanovil ústavný súd najmä s ohľadom na zistené obdobie nečinnosti okresného súdu, stratu a rekonštrukciu súdneho spisu sp. zn. 16 C 575/98 a na uvedené kritériá riešenia zisteného porušenia základných práv, pričom vychádzal zo spisu okresného súdu.

Vo zvyšnej časti ústavný súd sťažnosti nevyhovel.

Právny zástupca si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia podľa ustanovenia § 13 ods. 1 a § 16 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) za dva úkony právnej služby, pričom za jeden úkon u jedného sťažovateľa si uplatnil odmenu vo výške 4 533 Sk a režijný paušál vo výške 136 Sk, čo spolu predstavuje sumu 9 340 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právny zástupcom sťažovateľov vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konaní uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia boli sčasti vo veci úspešní, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 citovanej vyhlášky, ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu.

Predmet konania – ochrana základných ľudských práv a slobôd – je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadost'učinením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenú v peniazoch (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa § 17 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 20 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní alebo obhajobe dvoch alebo viacerých osôb.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2003 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 13 602 Sk.

Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľov odmenu za dva úkony právnej pomoci, a to prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady, doplnenie sťažnosti.

Podľa takto určených kritérií sú trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej pomoci za zastupovanie dvoch sťažovateľov po zaokrúhlení podľa § 25 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. vo výške 15 054 Sk (odmena za jeden úkon za zastupovanie jedného sťažovateľa je 4 534 Sk, za zastupovanie dvoch sťažovateľov za dva úkony právnej služby 4 534 Sk krát 2 krát 2 mínus 20 % podľa § 17 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. plus režijný paušál 136 Sk za každý úkon).

Ústavný súd je podľa ustanovenia § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom. Keďže zástupcom sťažovateľov požadovaná odmena neprevyšuje odmenu určenú citovanou vyhláškou, zaviazal okresný súd uhradiť právne zastúpenie sťažovateľov.

Z uvedených dôvodov ústavný rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. decembra 2004